մը ուներ, մեծաքանակ ձույլած է անոնցմէ և հրապարակի տպագրիչներուն ոմանք կրցած են գնել Հայր Արամեանի հնարած տառերը): — 21 տարեկանին այլ ևս չափահաս՝ Ներսէս կը բաժնուի Պաղտատլեանէ, անկախօրէն վարելու համար տպարանին գործերը: Յիշենք այս առիթի թէ **Արամեան** տան սեպհականութիւնը դարձած մէկ քանի դասագիրքերու նոր տպագրութեանց միջոցին ծագած անհամաձայնութեան մը հետեւանքէ՝ Արամեան Որդւոյն և տպարանին վաղեմի տնօրէնին կը վիճակի երկարատեւ դատավարութիւն մը, որ հուսկ ուրեմն հաշտարար եզրակացով մը վերջ կը գտնէ: — Տպագր. Տեսչութիւնը սկսած էր սակայն խեթիւ նայիլ տպարանատէր երիտասարդ այս Հայուն որ՝ ֆրանսահպատակ՝ բացառիկ ազատութիւն մը կը վայելէր, գերծ ըլլալով տեղացի պաշտօնակիցներու վիճակուած օրինական դատն յուծէն: Համիտեան Ռէժիմն արդէն կասկածոտ մնացած է ի մասնաւորի հայ տպագրիչներու համար. մի՛ զուցէ Ներսէս օրէնքին տրամադրութիւնը հետեւէ՝ արգիլեալ բան մը տպելով օրին մէկը: Մինչ այս մինչ այն, Հայկ. Դէպքը վրայ կը հասնի և Արամեան Որդի կառավարութեան հայածանքին տաղտկացած՝ կը մտադրէ ուրիշ երկիր փոխադրուիլ տպարանով: Կ'անցնի Եգիպտոս, ապա Բարիզ, հոն ներկայանալով և հաճութիւնը ստանալով Նուպար Բաշայի՝ տպարանը Գահիրէ հաստատելու մասին. Ներսէս նոյն միջոցին է որ Ֆրանսայի մէջ կը կատարէ իր զինուորական ծառայութիւնը: Բացակայութեանը՝ Պոլիս գործը կը շարունակէ գրաշարապետ Գայրբ-

Ն. ԱՐԱՄԵԱՆ

ճեան Դաւուստ որ արդէն վաղեմի աշակերտն էր Ճանիկի: Բայց տպարանական կազմածներն ու գիրերը Պոլիսէն դուրս հանելու պարագային՝ կրկին դժուարութիւններ կը յարուցանէ կառավարութիւնը: Միւս կողմէ Նուպար Բաշայի մահն ալ վրայ հասած ըլլալով՝ Եգիպտոս փոխադրուելու ծրագիրը ջուրը կ'իյնայ բոլորովին, և Ներսէս կ'ստիպուի մայրաքաղաք վերադառնալ՝ նորէն հոս գործելու համար: Յակոբեան խանէն տեղափոխուելով կը հաստատուի Մահմուտ Բաշա, Բիւրքճի խան, թիւ 26: — Օր մը Մէարիֆի պաշտօնեաներ տպարան կու գան՝ **Դասարան հայկազն մանկանցի** «քլիշէ»ները գրաւելու համար, կանխաւ իմացած ըլլալով որ հայկական գինանշանը ներկայացուցող պատկեր մըն ալ կը գտնուի ատոնց մէջ. բայց ձեռնունայն կը մեկնին...: Շատ չանցած, յանախորդները կ'սկսին պակսիլ՝ թուրք լրտեսներու տուած նեղութիւններէն, մինչեւ որ Տպագր. Տեսչութիւնը պատրուակ բռնելով արտօնագիրի խնդիրը, նաեւ ամբաստանելով իր նախկին կուսակցանաց վրայ՝ բռնի փակել կու տայ տպարանը: Ֆրնս. հիւպատոսարանը կը միջամտէ և 3067 ոսկիի փոխարժէք մը կը գնահատէ Ներսէսի գոյքերուն, զուա՛ր որ գէն ու տոկոսով մինչեւ այսօր 10,000 ոսկիի բարձրացած է.. քան զի նոյն տպարանը ցարդ կը մնայ կնքեալ (Բիւրքճի խան, 2 սենեակ), տարիներու ընթացքին՝ մամուլ ու տառ. իսկ և իսկ փճացած: Անա թէ ի՛նչպէս զիտէր վարուիլ Համիտեան Ռէժիմը «Կիւրէմպէրկի աշակերտ»ներուն հանդէպ . . . : — Աւելցունենք թէ Ներսէս հօրմէն ժառանգած հայր և մայր տառերուն երբեմնի տպօրէն շահագործումներէն ձանձրացած, մանաւանդ վախնալով որ անգործածութենէն պղտպտուելու փճանան, նոյնութեամբ ծախած է գանոնք Գ. Ռափայէլեանի: — Այսպէս, մեծանուն տպագրիչին յաջորդը կը հարկադրուի լքել իր նախասիրած արհեստը, ներկայ ս մէջ շարունակելով պարապիլ դաշնակահարութեամբ և առեւտր. այլ և այլ գործերով: — 1891-98 սոյն տպարանէն լոյս ընծայուած գիրքերուն յիշենք հետեւեալները. — Մէհէլլի (Բ. և Գ. հատոր): Թրթռումներ (Արշակ Զօպանեան): Տաղք Պետրոս Դուրեանի: Ամուսնական խնդիրներ: Տեսարան (Վ.անան Զարդարեանի): Հանգիստ Տ. Գէորգ Աւագ քահանայ Արծրունւոյ (Հմայեակ քահանայ Էքսէրճեան): Զեւագիտութիւն (Մելքոն Գալենտէր): Տեսական և գործնական քերականութիւն աշխարհաբար լեզուի: — Նաեւ «Նօվինի» պուլկար և «Սրնէր» թուրք բերրերը: